

هُوَ الْعَلِيمُ

شرح حدیث

عَنْوَانِ بَصِيرِي

مجلس سی و هشتم

سید محمد حسینی طهرانی

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

و صلى الله على سيدنا و نبينا أبي القاسم محمد

و على آله الطيبين الطاهرين و اللعنة على أعدائهم أجمعين

قلت: یا شریف! فقال: قُلْ یا أبا عبد الله. عنوان به امام صادق علیه السلام خطاب می کند: یا شریف! ای شخص بزرگ! و ای شخص بزرگوار!؛ حضرت فرمودند که: مرا اباعبدالله صدا کن.

در جلسه گذشته بعضی از خطراتی که متوجه انسان می شود به واسطه خود بزرگ بینی که معلول و متأثر است از شرایطی که آن شرائط این حالت را در نفس انسان به وجود می آورد. یکی از آن شرایط و علل عبارتست از مُعَنُون شدن به عناوین و ملقب شدن به القاب فراتر از حیثیات وجودی و شخصیتی انسان و این موجب می شود که نفس، متأثر بشود از این مسأله و منفعل بشود و آن حیثیت و موقعیت حقیقی و مرتبه واقعی خود را فراموش کند و بالتّیجه در وضعیتی قرار بگیرد که برای او جز هلاکت و بوار نتیجه ای به بار نمی آورد. مقداری راجع به این مسأله صحبت شد و عرض شد که هر شخص باید حریم خود را حفظ کند و حریم دیگران را حفظ کند و حریم هر ذاتی را در موقعیت خود او نگه دارد. در مکتب تشیع طهارت مطلق و عصمت مطلقه منحصر است فقط در چهارده ذات مقدّس که عبارتند از چهارده معصوم علیهم السلام. بقیّه افراد هر کسی می خواهد باشد، اینها دارای اشتباه هستند، دارای خطا هستند و مانند سایر افراد از حیثیات عالم کثرت و علل موجبۀ برای اشتباه، آنها در امان نیستند. و این مسأله در همه جهات باید مورد توجه قرار بگیرد حتّی حفظ مراتب بالنسبه به خود ائمه علیهم السلام هم باید رعایت بشود. موقعیت و مرتبه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با سایر ائمه علیهم السلام امتیاز دارد. امیرالمؤمنین علیه السلام با سایر ائمه از این نقطه نظر امتیاز دارد. یعنی در عین اینکه تمام این ذوات مقدّسه چهارده گانه از عصمت ذاتیه و طهارت ذاتیه مطلقه که مصداق آیه شریفه ... **إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً** **الأحزاب، 33** ✽ این تطهیرهای آخر، حکایت از آن طهارت ذاتیه می کند. اراده و مشیت خداوند تعلّق گرفته است که شما ذوات مقدسه را به یک نوع طهارت مطلقه دریاورد و به یک نوع عصمت ذاتیه دریاورد. عصمت در مرتبه ظاهر، عصمت در مرتبه باطن، عصمت در مرتبه سرّ، در تمام این موارد، مرتبه، مرتبه عصمت است. لذا ما وقتی به احوال ائمه علیهم السلام نگاه می کنیم در کیفیت رفتار آنها و در کیفیت اقوال آنها و در کیفیت ارتباط آنها با افراد دچار شگفتی می شویم و این مسأله برای ما جای سؤال باقی می گذارد که: چطور ممکن است یک نفر و یک ذات تا به این حد هیچ نوع شائبه ای از توغّل عالم کثرت در وجود او نباشد؟!!

مثلاً به جریان سیدالشهداء علیه السلام و کربلا وقتی که ما نگاه می کنیم، آنقدر این مسأله عجیب است، آنقدر این کارهای امام حسین علیه السلام عجیب می آید که اصلاً انسان باور نمی کند این یک فرد بشر است،

این فرد عادی است که دارد این کارها را می‌کند، مگر می‌شود؟ آخر مگر می‌شود یک نفر را دارند به شهادت می‌رسانند، در همان حالی که دارند شهید می‌کنند «هل من ناصر...» می‌گوید و منظورش از «هل من ناصر» دستگیری از مردم است؟ آخر این چگونه می‌شود تصور کرد؟ با کدام عقل، این کار جور درمی‌آید؟ با کدام منطق اینکار جور درمی‌آید؟ با کدام تأسی و اسوه این مسأله می‌تواند مورد توجه قرار بگیرد؟ کسی که تمام افرادش را شهید کردند، فرزندان را جلوی تکه تکه کردند، فرزندان که یک موی آنها به همه عالم برابری می‌کند و همه عالم وجود. حضرت علی اکبر مگر کم شخصی بود؟ مگر واقعاً کم شخصی بود؟ شخصیتی بود که اگر اراده و مشیت الهی تعلق نمی‌گرفت بر امامت حضرت سجاد، امامت بر حضرت علی اکبر مستقر می‌شد. حضرت ابوالفضل مگر کم شخصیتی بود؟ این مسأله، مسأله عادی نیست. شخصی که تمام حیثیات وجودی خودش را فدا کند و در تمام مراتب ذره‌ای از توجه به سیدالشهداء علیه‌السلام غفلت نکند و در سخت‌ترین شرائط فقط آن حضرت را مدّ نظر داشته باشد و تمام وجود او از عشق به برادر و مولای خودش مالا مال شده باشد، ما در کجای عالم هستی یک همچنین فردی را می‌توانیم پیدا کنیم؟ کجا می‌توانیم پیدا کنیم؟ از خلقت آدم تا قیام قیامت کسی مثل حضرت ابوالفضل نیامده و نخواهد آمد، در شهداء. حالا این سیدالشهداء تمام اینها از دست داده، تمام این یارانش را از دست داده، تمام این خصوصیاتش را از دست داده، اما شما نگاه می‌کنید هر چه این قضیه این کربلا رو به جلو می‌رود، حضرت بشّاش‌تر می‌شود. آخر می‌ماند انسان این چه قضیه‌ای است؟ این چه حکایتی است؟ آخر این چه بشری است و نفس او از چه چیزی بوجود آمده و خصوصیت نفس او چگونه است که هر چه مصیبت بر او بیشتر می‌شود ابتهاج او بیشتر می‌شود؟ چگونه ممکن است آخر یک هم چنین قضیه‌ای؟ و در آن سرّ و آن سویدای حضرت در روز عاشوراء چه می‌گذشت؟ اینها چیزهایی است که ما اصلاً خبر نداریم، همین طور می‌گوییم: حسین زمان، همین طوری، یا علی! من خودم نمی‌توانم مسأله کربلا را تجزیه و تحلیل کنم تا آن جایی هم که شنیدیم و دیدیم، دیگران هم مثل ما بودند، یعنی همچنین اختلافی هم خیلی با هم نداشتیم، خیلی بی‌رودربایستی. اضافه بر آنچه که ما یافتیم، ندیدیم دیگران عرضه کنند بر این... من اصلاً نمی‌توانم تصور کنم واقعاً، که این مسأله کربلا و امام حسین علیه‌السلام چه جوری بوده؟ وضعیتش چه قسمی بوده؟ و اگر کسی گفته که ما نمی‌توانیم، راست گفته - خدا خیرش بدهد - اگر خواسته تملّق کند، حسابش جداست. واقعاً کسی نمی‌تواند، واقعاً کسی نمی‌تواند به آنجا برسد. چون از تحت قدرت ما و فکر و تدبّر ما اصلاً خارج است مطلب.

وقتی که به امام حسین علیه‌السلام می‌گوییم: یا ثارالله! چرا به بقیه شهداء نگفتیم ثارالله؟ حضرت حمزه علیه‌السلام، ایشان در جنگ اُحُد، ایشان به شهادت رسید و با آن طرز فجیع هم به شهادت رسید. بعد از جنگ اُحُد بود که لقب سیدالشهداء به حضرت حمزه تعلق گرفت، می‌گفتند حمزه سیدالشهداء. اولاً از یک نقطه نظر فرمانده لشکر اسلام بود، دلسوز بود، تمام هستی‌اش را برای پیغمبر گذاشت و چه کرد و چه کرد، عمومی

پیغمبر بود، فداکاری کرد و به آن طرز فجیع به شهادت رسید که رسول خدا اصلاً نمی‌توانست تحمل کند، دیدن بدن او را تحمل کند. آمدند یک چیزی انداختند رویش، اوضاع و اینها مشخص نشود، پارچه‌ای انداختند، و این حضرت حمزه به سیدالشهداء ملقب می‌شود. اما وقتی که ما به حال او نگاه می‌کنیم و به خصوصیات او نگاه می‌کنیم، می‌بینیم مرد بزرگواری است، از خودگذشتگی کرده، جانفشانی کرده، هستی‌اش را برای پیغمبر گذاشته، زندگی‌اش را به پای پیغمبر نثار کرده، اینها همه درست - اینهایی که می‌گوییم درست، معنایش این نیست که ما اهل این حرفها هستیم، نه آقا جان! ما خیلی کمتر از این حرفهایم. اینها را فقط ما در مقام بیان و تفسیر مطلب می‌گوییم - اینها را همه درست، اما وقتی که می‌خواهد پیغمبر مشورت کند که آیا در مدینه جنگ کنیم یا بیرون مدینه برویم جنگ کنیم و با اینکه می‌داند رأی پیغمبر این است که در مدینه این جنگ انجام بشود، می‌آید می‌گوید که: یا رسول الله! این شکست ماست، این شکست اسلام است که بیایند بگویند که فرض کنید یک عده آمدند در شهرشان، در خانه‌هایشان رفتند پناه گرفتند، از پشت بامهایشان استفاده می‌کنند، از کوچه‌هایشان استفاده می‌کنند، مرد و مردانه، جنگ در خارج هست و مرد میدان آن کسی است که بیاید در بیرون، در بیابان در عرصه پیکار با افراد و اینها دریافتند و در خانه رفتن و یکی از آن بالا سنگ زدن و اینها کار، کار... می‌بینید! چطور ارزیابی می‌شود قضیه. خیلی مرد بزرگی است، شهید بزرگوار اسلام است، پیغمبر چقدر ناراحت شدند، چقدر... و حمزه سیدالشهداء معروف است دیگر. ولی این قضیه را ما بخواهیم در کنار مسائل امام حسین قرار بدهیم، می‌بینیم نه آنجا یک قضیه دیگر است. کار سیدالشهداء اصلاً این حرفها نیست. سیدالشهداء خودش اصلاً اقدام می‌کند بر مسائلی که در کربلا دارد اتفاق می‌افتد، خودش اقدام می‌کند، خودش جلوتر حرکت می‌کند. اصلاً سیدالشهداء راضی نبود به اینکه اصحابش اول بروند کشته بشوند، راضی بود که اول، فرزندان بروند، آنها نگذاشتند. یعنی اصحاب سید الشهداء گفتند تا یک نفر از ما وجود دارد کسی از اهل بیت نباید به میدان برود و آنها مانع شدند که حضرت ممانعت نکند و الا حضرت راضی نبود به این قضیه. می‌دانید چرا؟ چون حضرت می‌گوید: اینها برای ما آمدند، برای شما که نیامدند. در شب عاشورا تمام صحبت حضرت با اینها این بود که: این مردم مرا می‌خواهند، این مردم ما را می‌خواهند، شما اینجا چکار می‌کنید؟ از یک طرف می‌گوید وقتی که می‌خواهد از مدینه حرکت بکند خطبه را می‌خواند، از یک طرف وقتی می‌خواهد از مکه حرکت بکند: **مَنْ كَانَ بِأَذًى فِينَا بِمُهِجَةٍ وَ مُوْطِنًا عَلَى لِقَاءِ اللَّهِ نَفْسَهُ فَلْيَرْحَلْ** معنا فائنا غداً راحلین مصباحا. حضرت می‌فرماید کسی که می‌خواهد خودش را در راه ما بریزد بسم الله! ما منع نمی‌کنیم، ما ممانعت نمی‌کنیم، ما راه کسی را نمی‌بندیم، فردا نگویند امام حسین یواشکی آمد کربلا به کسی نگفت یا لیتنا کنا معکم فننوز فوزاً عظیماً. نه آقا جان! امام حسین گفت به همه؛ به برادرش محمد بن حنفیه گفت و نیامد، به شوهر حضرت زینب - عبدالله - گفت و نیامد. اینها که عرض می‌کنم خدمتان در تاریخ است. آن منعش کرد: یابن رسول الله! برای چه می‌روی؟ گفت: ای حسین! مگر نمی‌بینی این مردم

وضعیت چطور است و حکومت چطور است و چرا جان خودت را به خطر می‌اندازی؟ اینها همه را گفتند و حضرت به همه اینها خندید، گفت: بله، بله، درست می‌فرمایید، بله صحیح است. حالا یک وصیتی برای محمد بن حنفیه نوشت، گفت: تو که در مدینه هستی پس بنابراین شما وصی ما باش. عبدالله هم گفت که: نه، من مسأله اینطور نیست و معلوم نیست چه خواهد شد و بسیار خوب و... آن گفت: حالا زینب می‌آید و طفلانش را هم فرستاد و حضرت چی به او بگوید؟ آن آمد این حرف را زد، آن آمد آن حرف را زد، حتی خودش هم بدنبال افراد رفت، بدنبال عبیدالله بن حرّ جعفری رفت؟ خود حضرت بدنبال...، چی گفت در جواب؟ گفت: این شمشیر را من دارم و این اسب را هم من دارم بردار و برو. حضرت فرمود: اسب را می‌خواهم چه کار، خودم اسب دارم، این هم شمشیر من است، این کارها را حضرت همه را کرد، برای چی؟ برای اینکه زمینه را برای هدایت افراد و برای دستگیری افراد باز نگاه دارد. آن پدر امت است، آن ولی امت است، آن امام امت است، او باید راه را باز کند، او باید راه را برای همه بگشاید. اگر این کار را نکند امام نیست. امام زمان علیه‌السلام باید در همین لحظه که من صحبت می‌کنم راه سعادت و فلاح را برای تک افراد بگشاید. گر گدا کاهل بود تقصیر امام چیست؟ او باید راه را باز کند، هر که رفت، رفت، هر که نرفت، نرفت. اینطور نیست که او راه را ببندد، اینطور نیست که غیبت او موجب بشود انسان محروم باشد. اگر اینطور باشد امام زمان امام نخواهد بود، یک فرد عادی است. امام ولایت دارد، احاطه بر همه نفوس دارد. وظیفه امام راهنمایی و دستگیری و رساندن نفوس مستعده به غایات آنهاست و به نهایات کمالیه آنهاست و این وظیفه امام است و امام از وظیفه خودش و وظیفه اصلی خودش تخطی نخواهد کرد.

لذا ما می‌بینیم که حضرت می‌آید و صحبت می‌کند. با عبیدالله بن حرّ جعفری هم صحبت می‌کند. این روی وظیفه چیست؟ روی وظیفه امامت است. اما در شب عاشورا می‌گوید: ما این کار را کردیم ولی در کنار این قضیه، رودربایستی نیست، خجالت نیست، حیا نیست. خیال نکنید که حالا ما اینجا تنهایی و برویم: بیچاره فرزند رسول خدا گیر افتاده، برویم حمایتش کنیم. نه آقا جان! من بیچاره نیستم، تمام عالم ملک و ملکوت هم به زیر نگین من و انگشتی من دارد می‌گردد، اینطور هم قضیه نیست، خودم نمی‌خواهم. مگر طایفه جنّ نیامد؟ مگر حیوانات نیامدند؟ مگر ملائکه نیامدند؟ همه اینها مگر نیامدند به یاری امام حسین؟ چرا حضرت قبول نکرد؟ گفت: راهی است که خودم انتخاب کردم، شما برای چی آمدید؟ اگر نمی‌خواستیم، فرار می‌کردم به یمن می‌رفتم، خب راهی است که خودم انتخاب کردم. با علم و بصیرت این مسیر را آمدم انتخاب کردم، نه نیاز به جنّ دارم، نه نیاز به ملائکه دارم و نه نیاز به...؛ در حدود وظیفه شرعی و تکلیف شرعی مبارزه می‌کنم، مقاتله می‌کنم، وقتی هم توانم تمام شد، می‌افتم روی زمین دیگر، اینکه خب این کار... برای اینکه این مسأله را بردارد، حضرت، شب عاشورا آمد و فرمود: این مردم با من کار دارند، با شما کار ندارند، بلند شوید، بروید؛ اول رفت سراغ آن افرادی که با او آمده بودند. خب یک عده دیدند: نه، اینجا حلوا نیست، اینجا

رسیدن به مال و منال نیست، اینجا رسیدن به پول و استانداری و فرمانداری و مدیر کلی و سازمان و این حرفها نیست، فردا شمشیر هست و نیزه هست و شهادت است و اینها، مسأله اینجا اینطور نیست. بار و بندیل را برای چاییدن یک جا و پُر کردن جیبها و رسیدن به طیور و اینها نَبَدیم، و از جای دیگر بلند نشویم بیاییم اینجا برای.... نه آقا! اینجا سرزمین، سرزمین کربلاست و از رئیس گرفته که امام حسین است تا کمترین افراد که طفل شیرخوار است رحم نمی کنند. بسم الله! حالا هر که می خواهد یا علی!.

وقتی دیدند اینطوری است یک عده رفتند. بعد امام حسین رو کرد به اهل بیت خودش؛ آمد سراغ اینها، یک مرتبه نزدیکتر. اول حساب اصحاب را رسید، گفت: برای چی بلند شدید آمدند؟ دید که نه، همه رفتند، یک چند نفری ماندند، گفت: خب، اینها را کاریشان نمی شود کرد، اینها دیگر ماندند دیگر، از غربال رد نشدند، ایستادند. گفت: حالا برویم سراغ اهل بیتمان؛ گفت: شما برای چی آمدید؟ مگر به حضرت ابوالفضل نگفت در شب عاشورا؟ مگر به فرزندش نگفت؟ یعنی آنقدر عجیب است سیدالشهداء و آنقدر مناعت و حریت و آزادی در اینجا به حدّ اطلاق و نهایت است که به برادرش هم می گوید: نه، با من کار دارند، با تو کار ندارند، بیا برو، تو یکی از فرزندان علی هستی دیگر، مسأله سر من است، دعوا سر من است. این یزید با من کار دارد؛ نه با علی اکبر کار دارد، نه با ابوالفضل العباس کار دارد، نه با قاسم کار دارد، نه با فرزندان حضرت ابوالفضل کار دارد، با اینها کسی کار ندارد، مسأله و خلاصه اختلاف بر سر ماست. شما هم بیایید بروید. خب بالاخره آنها هم جوابهایی دادند و حضرت دید: نه، آنها ول کن معامله نیستند، بیخود زحمت نکشد اینها را از خودش خلاصه بخواند بحسب ظاهر دور کند و...، اینها ول نمی کنند. اینجا که رسید، حضرت فرمود: من اصحابی وفادارتر و پایدارتر از شما سراغ ندارم. این کلام کیست؟ کلام امام حسین است. امتحانشان هم در روز عاشورا پس دادند و هر کدامشان... وقتی که زهیر بن قیس می آید، می گوید: هزار دفعه مرا بمیرانند و تکه تکه کنند و زنده کنند، من دست از تو برنمی دارم. این شوخی نیست آقا جان! این قضیه شوخی نیست. همه اینجور نیستند. بعضی ها با یک تفنگ تمام دین و ایمانشان را هم از دست می دهند و فرار را برقرار ترجیح می دهند.

در یک قضیه ای که اتفاق می افتد، در یک قضیه، به همه می گویند شهید. حالا در این صد نفری که فرض کنید شهید شدند شاید یکی داشته در می رفته، خمپاره خورده و افتاده، داشته فرار می کرده. آن هم می شود شهید. شاید یکی اصلاً آمده بوده فرض کنید توطئه کند و اتفاقاً مشمول تیر غیب می شود و از دنیا می رود، آن هم می شود شهید. اما شما در قضیه کربلا، همه را یکدست می بینید. یعنی از خود امام حسین گرفته تا آن طفل شیرخوار، اصحاب، حبیب بن مظاهر، مُسلم بن عوسجّه، بُریر، زهیر، عابس، تمام اینها، همه اینها یکدستند. یعنی هیچ نقطه ضعفی شما نمی توانید در اینها پیدا کنید. یک لحظه یک خطوری به یک شخص وارد بشود و برگردد؛ در کربلا این قضیه نبوده است. ممکن است، بگویند: ای داد بیداد! بد شد آمدیم؛ بعد بگویند: نه، نه، امام حسین را نمی شود رها کرد، برگردند؛ این یک لحظه برای هیچ کس نبوده. یعنی یک سر

سوزن خطور نبوده، اگر بود امام حسین نمی گفت به آنها: من باوفا تر از شما سراغ ندارم. ولی این خطور برای همه هست، نتیجه اش هم پیداست دیگر. تصمیم عوض می شود و برمی گردند و کم می گذارند و چکار می کنند و این هست دیگر، اینکه بوده دیگر، اینکه بوده و هست و خواهد بود.

لذا کربلا می شود چی؟ کربلا می شود عصمت، کربلا می شود طهارت، کربلا می شود اسوه. چرا اینطور است؟ چون رئیسش به طهارت مطلقه رسیده. امام حسین چون به طهارت مطلقه رسیده، طهارت ذاتیه، دست چین می کند، جوری انتخاب می کند که کسی توی این جریان خلاصه اشکال نتواند بگیرد. حالا این امام حسین با این خصوصیت می شود چی؟ می شود ثارالله. ثارالله یعنی ای کسی که خون خدا هستی. یعنی اگر قرار بود که خدا خونی داشت - خون ماده حیاتی است - تو آن خون بودی و کأنّ وقتی که امام حسین علیه السلام شهید شده، خون خدا به زمین ریخته و خدا خودش را خونهای امام حسین قرار داده. کی می تواند خون خدا باشد؟ کی می تواند؟ کی می تواند در حکم ریختن خون خدا باشد؟ آن کسی که از نقطه نظر مقام توحید و مقام عصمت به حق مطلق رسیده باشد، این فقط می تواند، هیچ شائبه ای از کثرت در وجود او نباشد. این می شود ثارالله. لذاست حمزه سیدالشهداء، ثارالله نیست، امام حسین ثارالله است. دیگران هر چه می خواهند باشند، ثارالله نیستند. همین طور، عین الله.

راجع به امیرالمؤمنین علیه السلام می گوئیم: السّلام علیک یا عین الله النّاظره و أدّنه الواعیه. در زیارت ششم که بسیار زیارت مهم امیرالمؤمنین علیه السلام است - خدا قسمت کند همه را مشرف کند به عتبه بوسی آن حضرت و در حرم آن حضرت زیارت، اول چی؟ زیارت امین الله، زیارت امین الله از همه زیارات مهم تر است، اول زیارت امین الله را بخوانیم بعد این زیارت ششم امیرالمؤمنین علیه السلام - السّلام علیک یا عین الله النّاظره «ای چشم خدا که در میان خلائق، همه خلائق، به نظاره گری و پاسداری مشغولی» امیرالمؤمنین چشم خداست، چشم خدا خیانت نمی کند، چشم خدا امانت دارد، چشم خدا همانطوری است که خود خدا می نگرد. یعنی همانطوری که خود خدا دارد به بندگان نگاه می کند، امیرالمؤمنین همان جور دارد نگاه می کند. حالا ما اگر بیایم اسم یکی را «عین الله» بگذاریم، - مگر نیست عین الله؟ آقا عین الله آمد، آقا عین الله... می گذارند دیگر؟ من خودم دیدم بعضیها، یکجایی رفته بودیم اسم یک بنده خدا عین الله بود - حالا این عین الله با آن عین الله یکی است؟ ما بیایم بگوئیم: ای چشم خدا در روی زمین! به این آقا، به این آقایی که هر را از بر تشخیص نمی دهد. سلام بر تو ای چشم خدا!! بابا! این اسمش عین الله است، آن لقبش عین الله بود، این اسمش عین الله است. آن صفتش عین الله بود، این اسمش است، اسم را همه چی می گذارند، ممکن است عین الله بگذارند، ممکن است ایرج هم بگذارند، هر دو یکی است، فرقی نمی کند. حالا بجای ایرج و هوشنگ و داریوش آمدند، عین الله و یدالله و از اینها گذاشتند بر این و امثالش. حالا که اسم هست، ما باید بیایم از این اسم، آن معنای صفتی را اراده کنیم؟ این خیانت است. اگر اسم یکی یدالله بود - آقا یدالله، یدالله که زیاد است -

ما بیایم خطاب به او: ای دست خدا بر روی زمین!.. بابا! این اسمش یدالله است بیچاره، اصلاً خودش هم در وقتی که به دنیا آمد خبر نداشت که می‌خواهند چه اسمش را بگذارند، آمدند جمع شدند، یکی گفت عین‌الله بگذاریم، یکی گفت داریوش بگذاریم، یکی گفت هوشنگ بگذاریم؛ گفتند: حالا یا علی! فال می‌زنیم، یدالله در آمد. این قضیه اینطوری است.

بنابراین اینی که ما در عبارات می‌بینیم از اسامی بعضی، آن معنای صفتی‌اش را اراده می‌کنند، خیانت به مکتب است و حرام است و تصرف در مبانی حقیقی مکتب تشیع است، هر کسی می‌خواهد باشد، باشد و تمام اینها ناشی از جهل است. نادانی و جهل به مبانی تشیع انسان را به این روز می‌اندازد که انسان به حریم بزرگان دین و اولیای معصومین تعدی کند و آنها را همچون خود بپندارد و حکمی را که بر خود بار می‌کند، آن حکم را به دیگران سرایت دهد. این پایین آوردن آنهاست.

یک وقتی من در یک جا بود شنیدم یک شخص ذاکری، مداحی دارد از امیرالمؤمنین علیه‌السلام مدح می‌کند. خلاصه به خیال خودش می‌خواهد تعریف امیرالمؤمنین بکند. شروع کرد گفتن و گفتن و گرم شد و یک دفعه وسط آن حال و اینها گفت:

از بس که خدا عشق به حیدر دارد انگار نه انگار که پیامبر دارد

من گفتم: غلط می‌کنی، این حرفها، مزخرفات چیست؟ امیرالمؤمنین یک سر مویش راضی نیست شما این حرفها را بیایی بزنی. «از بس که خدا عشق به حیدر دارد» یعنی چی؟ «انگار نه انگار پیامبر دارد». امیرالمؤمنین علیه‌السلام تمام حیثیتش و تمام ارزشش این است که می‌خواهد این مکتب را براساس حق پایدار بدارد. مگر در قاموس او هم شعار جایی دارد؟ مگر در مکتب او...؟ یا علی! ما علی‌اللهی هستیم، غلط می‌کنی باشی. مثل آن آقای که درآمد، گفت که: من حسین‌اللهی هستم، هر کی می‌خواهد قبول کند. نخیر ما قبول نمی‌کنیم، توی سرت هم می‌زنیم. حسین‌اللهی یعنی چی؟ امام حسین آمد کربلا به خاطر اینکه جناب‌عالی جلوی ده هزار نفر جمعیت بیایی اینجوری آبروی مکتب را ببری؟ «ما حسین‌اللهی هستیم!» امام حسین سر مویی از بدن او راضی به این حرفها نیست و اگر بخواهید شما این حرفها را ادامه بدهید، خودش با دست خودش شما را به جهنم می‌اندازد. شوخی در دستگاه امام حسین نیست. در دستگاه امیرالمؤمنین علیه‌السلام شوخی نیست. حضرت می‌فرماید: انا عبدٌ من عبید محمد «من بنده‌ای از بندگان محمد هستم». چیست این حرفها می‌زنید؟ امیرالمؤمنین علیه‌السلام اصلاً وجودش فانی در وجود رسول خدا بود. مگر ما این مطالب را می‌توانیم اصلاً بفهمیم که یعنی چی؟ امیرالمؤمنین تواضع نمی‌کرد جلوی رسول خدا، گاهی اوقات با رسول خدا شوخی هم می‌کرد، قضایایی هم داریم دیگر، شوخی می‌کردند با هم. اما حضرت اصلاً چیزی غیر از وجود رسول خدا اصلاً در وجودش احساس نمی‌کرد. من خیال می‌کنم این عبارتی را هم که حضرت فرمود: «اَنَا عَبْدٌ» این را هم از روی ناچاری گفت. چون بالاخره عبد در مقام مخاطب با مولای خودش یک وجودی دارد، اصلاً

امیرالمؤمنین وجودی نداشت در قبال وجود رسول خدا و ما باید به یک نحو تلفّظ کنیم که مورد رضای آنها باشد.

مثل اینکه یکی از افراد الآن هم ایشان حیات دارند - خدا ایشان را هم حفظ کند - مرد دانشمندی است، مرد فاضلی است در مشهد، شعر گفته بود و در لوح هم چاپ کرده بود و برای مرحوم آقا فرستاده بود در زمان حیاتشان، که یک مصرعش هم یادم است: «نبیُّ بی ولیّ، فُلکی است بی نوح» یک همچنین چیزی، - البته چهار مصرع هست - که بدون امیرالمؤمنین، پیغمبر یک کشتیبانی است که ناخدا ندارد، مانند کشتی است که نوح ندارد. این شعر غلط است، با مبانی جور در نمی‌آید، با مبانی شیعه. مرحوم آقا به ما فرمودند که: فلانی! برو منزل ایشان و با ایشان راجع به این قضیه صحبت کن. اما من فراموش کردم، یعنی می‌خواستم فردایش بروم و یک کاری پیش آمد، فراموش کردم و نرفتم و می‌خواستند ایشان به این آقا بفهمانند که اگر منظور از تبیین و تفسیر این دو ذات مقدّس، توغّل آنها در حقیقت توحید و وحدت وجودی آنهاست، پس بنابراین تعبیر به نوح و تعبیر به کشتی در اینجا معنی ندارد، هر دو اینها حقیقت واحده هستند و «انا و علیّ أبوا هذه الامة» در اینجا حاکم است، نه اینکه یکی کشتی بشود و چوب و درخت و میخ و سایر اسباب و ادوات و یکی هم نوح بشود و پیغمبر و ناخدا و کشتیبان. اما اگر منظور، موقعیت آنها در عالم وجود و در عالم کثرات است، امیرالمؤمنین علیه‌السلام خودش دارد می‌گوید: انا عبدٌ من عبید محمد و خودش را شاگرد پیغمبر می‌داند و مسلم است که وجود آن حضرت از وجود پیغمبر است و مسلم است که امیرالمؤمنین علیه‌السلام در مرتبه و رتبه نازله از وجود پیغمبر اکرم قرار دارد، دیگر در این صورت این چه تعبیری است که شما می‌آورید؟ کشتی که چوب است و ابزار و اینها، می‌آورید به پیغمبر نسبت می‌دهید، اما امیرالمؤمنین را به نوح نسبت می‌دهید، این خلاف ادب است، این خلاف آن ... و ما نرفتیم، عرض کردم فراموش کردم و نشد بروم، که عناوینی که برای ما بوجود می‌آید و القابی که خواسته یا ناخواسته این القاب به ما نسبت داده می‌شود ما متوجه مطلب و متوجه قضیه باشیم و خود را از معرضیت سهام شیطان و شَباک ابالسه و حِبال و آن تورهایی که با آن تورها می‌آید و انسان را می‌رباید، خودمان را دور نگاه داریم و خیلی باید مواظب باشیم و گوش به زنگ و بسیار ماهرانه پیش می‌آید و با توجیهاتی انسان را در یک موقعیت ناخواسته قرار می‌دهد که بعد بیرون آمدن از آن موقعیت بسیار مشکل است.

مرحوم آقا - رضوان الله علیه - از آقای بروجردی خیلی تعریف می‌کردند. از صداقت ایشان، از بی‌هوایی ایشان، از عرق دینی و حمیت مرحوم آیت الله بروجردی - رضوان الله علیه - مرحوم آقا خیلی تعریف می‌کردند. می‌فرمودند: یک روز در ایام دهه ماه صفر بود، ایشان در منزلشان بودند، دستجات و هیئات مذهبی اینها می‌آمدند، در همان منزل آقای بروجردی عزاداری می‌کردند و می‌رفتند. یک روز ایشان در همان اتاق خودشان نشسته بودند، منتظر بودند که این دستجات می‌آیند، می‌شنود که یک نفر از بیرون صدا می‌زند

برای سلامتی حضرت آیت الله العظمی، مرجع فلان کذا و کذا، عالم تشیع آقای بروجردی و امام زمان صلوات. تا مردم صلوات می‌فرستند، ایشان پنجره اتاقش را که مشرف بر حیاط بود باز می‌کند و با صدای بلند می‌گوید: این چه بی‌تربیتی بود که این حرف را زد؟ این چه بی‌ادبی بود که آمد و این مطلب را گفت؟ برو، برو، منزل من نیاید، منزل من نیاید. ببینید! این را می‌گویند مرد راست، مرد درست، کوتاه نیامد. یعنی نشست که تعریفش را بکنند بعد با یک حالت تواضعانه بگویند ما که قابل نیستیم این حرفها را می‌زنند. نخیر، می‌زند در دهانش و بیرونش می‌کند، اینطوری است قضیه. نشستن و گفتن: که ما قابل نیستیم، این مطالبی را که برای ما می‌گویند، ما قابلیت نداریم، این بیشتر باعث ترفع و باعث بالا رفتن شخصیت کاذب فرد در میان جامعه خواهد شد نه باعث نزول او. می‌گویند چقدر فرد متواضعی است، گریه هم می‌کند، تعریفش را می‌کنند و گریه می‌کند. نه آقا! این حرفها غلط است و این حرفها را دیگر نزنید و اگر زدید فلان خواهد شد. اینطوری باید برخورد بشود. اگر برخورد نشود جامعه رو به انحطاط می‌رود. در وهله اول برای خود انسان مضر است و خود انسان را به هلاکت می‌اندازد و در وهله دوم مسائل دیگر و مفاسدی که مترتب بر این قضیه می‌شود، آن را چگونه ما از مدّ نظر دور نگه داریم؟ باز این مطلب را مرحوم آقا از آقای بروجردی - رضوان الله علیه - ایشان نقل می‌کردند، می‌فرمودند: وقتی ایشان آمده بودند در قم، می‌خواستند یک سفر کنند به مشهد مقدّس، عتبه بوسی حضرت علی بن موسی الرضا علیهما السلام. بعضی از اطرافیان ایشان - خدا به داد انسان از این اطرافیان برسد، خدا به داد برسد - بعضی از این اطرافیان ایشان به ایشان پیشنهاد می‌کنند: آقا! الان رفتن به مشهد و زیارت امام رضا صلاح نیست، صلاح نیست الان. ایشان می‌گویند: چرا صلاح نیست؟ می‌گویند: الان شما تازه به قم آمدید، هنوز موقعیت مرجعیت شما تثبیت نشده، هنوز آوازه و شهرت شما به اکناف عالم نرسیده است، هنوز افراد از وجود شما و مرجعیت شما آن اطلاع کافی را ندارند، شما از اینجا بلند می‌شوید می‌روید به طرف مشهد، در شهرها آن استقبال که شایسته و بایسته وجود شریف و ذی جود حضرت مولانا و مرجع تقلید عالم تشیع است، آن استقبال انجام نمی‌شود و این برای مرجعیت، این خودش موجب کسر است، موجب کساد است. التفات می‌کنید! التفات می‌کنید افکار به کجا دارد می‌رود؟ التفات می‌کنید؟! آقا بروجردی می‌فرمایند که: من زیارت امام رضا را به خاطر استقبال و اینها ترک کنم؟ من ترک نخواهم کرد و بلند می‌شوند می‌روند. خب خدا رحمتشان کند و ببینید وقتی که مرحوم آقا می‌فرمودند: من در نجف با یکی از اعظم بیوت آقایان بحث می‌کردم که این کاری که الان دارد در این بیت انجام می‌گیرد برخلاف رضای خدا و بر خلاف مصالح الهی است، آن شخص در جواب می‌گوید: ما برای مصالح باید گاهی اوقات خلاف رضای الهی را انجام بدهیم!

حالا می‌فهمید اینها از چه چیزی نشأت می‌گیرد؟ یعنی این فکر انسان به کجا می‌رسد و این طرز تفکر به کجا می‌رسد که می‌آید صریحاً می‌گوید: ما برای مصالح، باید مرتکب خلاف رضای الهی بشویم و این

خطر، خطری است که راه انسان به خدا را تهدید می‌کند، مسیر انسان به خدا را می‌بندد، حالت عجب برای انسان به وجود می‌آورد، حالت عجیب بوجود می‌آورد و حقیقت سیر را که باید در مسیر عبودیت باشد دستخوش خطرات قرار می‌دهد. مرحوم آقا - رضوان الله علیه - تمام حرکاتش و سکنااتشان و صحبتشان بر این اساس بود که از آنچه که موجب می‌شود انسان از حدود و ثغور شخصیتی خودش خارج بشود اجتناب می‌کردند، هر چه می‌خواهد باشد و دائماً گوش به زنگ بودند: الآن این حرفی که الآن این شخص دارد می‌زند کجایش دارد به ما می‌خورد، تا می‌دیدند یک مقداری این قضیه از آن مرتبه اعتدال دارد می‌رود بالا، همانجا فی المجلس: آقا! این غلط است. اصلاً معطل نمی‌کردند بعد. چرا؟ چون مواظب بودند آقا!، چون دینش را می‌خواست، چون آخرت را می‌خواست، چون سعادت خودش را می‌خواست، این بیچارگان گیجند، این بیچارگان همه در تخیلاتند آقا جان!، همه در تصوراتند. او اینطور نبود، او ظنین بود بر عمر خود و ظنین بود بر سرمایه خود و ظنین بود بر سعادت خود.

ایشان به من وصیت کردند که وقتی من از دنیا می‌روم سه روز بیشتر برای ما، شما عزاداری نکنید - در بیمارستان که بودند - عزاداری برای میت فقط سه روز سنت است لاغیر. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وقتی که آن زن شوهرش از دنیا رفته بود، به او فرمودند: تا سه روز در منزل بنشین و افراد بیایند و زنها بیایند به تو تسلیت بگویند و بعد از سه روز تمام و دستور داده بودند که برای او از خارج غذا ببرند، یعنی درست عکس آن چه که الآن انجام می‌شود. می‌فرمودند: صاحب عزا مصیبت دیده است، اینکه نباید حالا به طبخ و اینها و این مسائل و اینها پردازد، باید در منزل بنشیند، بلند شوند بیایند، قرآن بخوانند، دیدن کنند، تسلیت بگویند، این از آداب مؤمنین است، مثل چوب که نباید انسان قضیه را فراموش کند و بروند. بیایند، دیدن، این از اَلَم کم می‌کند، از مصیبت کم می‌کند. این مسائل، مسائلی است که با عقل و منطق تطبیق می‌کند دستورات اسلام. حالا ما می‌بینیم بلند می‌شوند می‌آیند غذا درست می‌کنند ...

من در یکجا بودم، در یکی از شهرستانها بودم، داشتیم حرکت می‌کردیم یک مرتبه توی خیابان دیدیم یک ماشینی دارد چراغ می‌زند. آمد نگه داشت آن ماشین و رنگش پریده بود - حالا هنوز از این قضیه کسی خبر ندارد - آمد، دیدیم دارد می‌زند توی سرش و می‌آید به این راننده می‌گوید: می‌دانی چه شده؟ فلان شخص در راه تصادف کرده و آوردند و گذاشتنش در سردخانه، همین سردخانه همین جا - این هم اصلاً شوکه شده بود - با وسیله خودش از آن شهر به شهر دیگر داشت می‌رفت که تصادف می‌کند با آن وسط جاده و خلاصه از دنیا می‌رود و من دیدم هنوز این حرف را نزده بود، می‌گفت: فلانی! اسباب و لوازم غذا را چکار بکنیم؟ سبزی را من سفارش دادم، کی برود بگیرد؟ آقا! ما تا این را شنیدیم بی‌اختیار گفتیم: هنوز خبر مرگ را نیاورده سبزی و کلم و ... می‌گفت: کلم را نمی‌دانم چکار کنیم و سبزی را برای چی بکنیم و حالا فلان بکنیم و ... بدنش در سردخانه است، اینها دارد در سرشان می‌زنند. نمی‌دانم برای مرده می‌زدند یا برای مصیبت

بزرگتری که حالا تا سه روز و هفته و چهل و سال و اینها بر سرشان آمده؟ حالا بعضی‌ها خودشان را راحت می‌کنند و می‌گویند که این وجوهات و پول و اینها را به مصارف، ما می‌رسانیم و به این وسیله از این مجلس و اینها دیگر الحمدلله فارغ می‌شود، ولی بعضیها نه، ظاهراً زورشان نمی‌رسد و بگردنشان می‌افتد، دیگر بالاخره اجرشان مضاعف می‌شود، مصیبت از دست دادن میت یک طرف، ده برابر، مصیبت مشکلات پس از آن که پیدا می‌شود. این سنت است.

بعد فرمودند: اربعین برای من نگیرید. چهل گرفتن اختصاص به سیدالشهداء دارد و این بدعت است که الآن متأسفانه در میان مسلمین این رواج پیدا کرده. سابقاً هم نظر من - نظر حقیر - همین بود که این اربعین‌هایی که برای مرده می‌گیرند، اینها هیچ سند شرعی ندارد بلکه سند برخلاف دارد. به جهت اینکه اربعین از علامات مؤمن است و حتی برای رسول خدا که جدّ سیدالشهداء هم هست و بر او فضیلت دارد، حتی برای رسول خدا هم اربعین نمی‌گیرند، برای امیرالمؤمنین هم نمی‌گیرند، با اینکه امیرالمؤمنین را به ضربت شهید کردند و از دنیا حضرت رفتند. این اربعین اختصاص به سیدالشهداء دارد. یعنی موقعیت امام حسین علیه‌السلام و خصوصیتش، خصوصیت روحی و خصوصیت نفسی آن حضرت به نحوی است که باید یک اربعین بگذرد از جریان کربلا تا در آن روز اربعین هم یک مسائل و مراتب کمالی باید پیش بیاید و آن خاطره شهادت آن حضرت به نحو دیگری در قلوب تجدید بشود و این راجع به بقیه ائمه نیست فلذا اینهایی که می‌گویند اربعین اشکالی ندارد و یک ذکر مرده است و بعنوان امر خیر و رجاء...، تمام اینها همه باطل است. اگر می‌خواهید برای مرده ذکر بگیرید، بلند شوید بیایید ثلاثین بگیرید، بعد از سی روزش بگیرید، بعد از شش ماه بیاید بگیرید، می‌خواهیم یک جلسه‌ای برای یک مجلس ترحیمی فرض کنید که مرده می‌خواهیم بگیریم. اربعین چرا؟ چرا ما در حریم سیدالشهداء علیه‌السلام تصرف کنیم؟ و این علامتی که از اختصاصات مؤمن است چرا ما بیائیم این را به بقیه سرّی بدهیم؟ می‌گویند: اربعین زیاد است دیگر، امام حسین هم اربعین داشت و بقیه هم اربعین دارند، اربعین می‌گیریم. باید یک نفر که شیعه است باید راه خودش را راهی قرار بدهد که مورد امضای اولیای دین باشد. آیا ما تا بحال شنیدیم از یکی از ائمه علیهم‌السلام در زمان تاریخ ائمه - دویست و پنجاه و شش سال - که حضرت برای پدرشان یا برای اصحابشان امر به بزرگداشت و اربعین و مجلس ترحیم کرده باشند؟ در حالی که فقط و فقط این قضیه اختصاص به امام حسین داشت. آیا شنیدیم از امام صادق در اربعین امام باقر علیه‌السلام مجلس ترحیم درست کرده باشد؟ امام باقر علیه‌السلام فرمودند: در منی که ده روز برای من مجلس عزاداری برپا کنید، چرا نگفتند: یک اربعین؟ چرا نفرمود حضرت که: در اربعین من هم مجلس تشکیل بدهید؟ چون اربعین مال امام حسین است؛ امام باقر نمی‌آید بر خلاف سنت دستور بدهد. آیا شنیدیم امام رضا علیه‌السلام وقتی که خطاب کردند که برای من مصیبت بخوانید و اینها، گفتند که: در اربعین من بیایید و مجلس عزا تشکیل بدهید؟ آیا این مدت دویست و پنجاه و خرده‌ای سالی که تاریخ زندگی ائمه علیهم‌السلام

است، ما هیچ شاهدهی داریم برای اینکه تأکید شده باشد برای پدرانیشان یا برای اصحابشان یا دستوری داده باشند که برای آیندگان مجلس اربعین بگیرند؟ پس این چه سنتی است که بوجود آمده؟

این سنت، بدعت است و شیعه از شرکت در مجلس اربعین باید خودداری کند. لذا ما هم برای ایشان اربعین نگرفتیم. حتی ایشان نسبت به سالگرد هم می فرمودند: سالگرد اختصاص به امام دارد. اما نه دیگر آن مسأله اش مثل اربعین است. فلهمذا رفقا و دوستان نه تنها خود نباید مجلس اربعین بگیرند برای افراد خودشان، برای از دست رفتگان و درگذشتگان از آنها، حتی برای فامیل هم وقتی که می گیرند باید به آنها متذکر بشوند و اگر می توانند از تشکیل مجلس اربعین باید خودداری کنند. این مال چیست؟ این مال این است که ما حدود و ثغور را باید حفظ کنیم. می گویند: یاد و خاطره مؤمن است و در هر حالی محترم است. خب یاد و خاطره مؤمن را در وقت دیگر بیندازید.

این خطر که نفس انسان، نفس انفعالی است و متأثر است از جریانات و حوادثی که در دور و بر اوست، موجب می شود که ما بسیار متوجه این قضیه باشیم و گوش به زنگ باشیم و آنچه را که موجب می شود این مطلب در ما تحقق پیدا کند، آن را از اول کنار بگذاریم و هر وقت متوجه می شویم فوراً از آن نقطه قطع کنیم و نگذاریم آهسته آهسته و من حیث لا یشعر، این مسائل و قضایا بیاید و ما را از آن مرتبه عبودیت که لازمه اش رسیدن به نقطه صفر است، ما را از آن نقطه، هی یک به یک امتیاز بدهد، درجه بدهد، پان بدهد. بجای اینکه به صفر برسیم، نمره هشتاد و نود و هشتصد و نهصد و نهصد هزار به ما بدهند که در آن نمرات دیگر کاری از انسان ساخته نیست. ما نباید منتظر باشیم و ببینیم که بزرگان چه می گویند و همچون بعضی، تخیل آنها بر این است که باید دستی گرفته بشود و انسان را از این مسائل بیرون بیاورد و به طور کلی رفع تعهد و التزام نفسی از خودمان بکنیم؛ نه، خودمان باید اقدام کنیم، خودمان باید پیش قدم باشیم. انسان نباید منتظر باشد که بگویند استاد بیاید دست انسان را بگیرد و از این مسائل بیرون بیاورد. مطالب به نحو کلی، بزرگان بیان کردند، در کتابهایشان بیان کردند، چگونگی خروج نفس از این حضائض و از این فتن و مهالک را تشریح کردند، انسان باید آنها را بیاید به کار ببندد. مگر خود آنها چه می کردند؟ خود آنها که منتظر نبودند تا اینکه در هر قضیه ای یک عنایتی بشود، یک اشارتی بشود، یک مسأله ای اتفاق بیفتد، مسأله غیرعادی اتفاق بیفتد. نه، خودشان تا احساس می کردند در یک مجلس، می خواهد مطلب به نحو دیگری، فوراً در آنجا ضد حمله را شروع می کردند، تا احساس می کردند در یکجا می خواهد قضیه رشد پیدا کند فوراً در آنجا پانک را می زدند. تا احساس می کردند می خواهد نفس آنها متأثر از یک مطلب بشود، یک کاری را انجام می دادند، سرکوفت بزنند: هان! بچش! مواظب باش! دارد خوش می آید، دارد خوش می آید، از اینکه تعریف را کردند دارد خوش می آید. مرحوم آقا - رضوان الله علیه - خیلی مرد رندی بود و تمام نحوه کیفیت تربیتی ایشان، بر از بین بردن نفس به طرق معقول و طرق منطقی و متعارف بود. این کیفیت ایشان بود. تا می دیدند یک شخصی خلاصه

می‌خواهد از آن حدود خارج بشود به یک نحوی آن را سرچایش می‌نشانند، از آن حد خارج نشود. حالا بعضی‌ها در این مرتبه سکوت می‌کنند، آرامند، کیفیت تربیت را قبول می‌کنند، به خود می‌خرند، با جان و دل او را می‌پذیرند، اینها رشد می‌کنند و آن نتیجه مقصود در اینها حاصل می‌شود. بعضی‌ها شروع می‌کنند به جفتک انداختن و لگد پرانی کردن؛ ای آقا! این چی است؟ آن چی است؟ ما چه کردیم، ما فلان، فلانی هم که اینکار را کرد پس چرا ایراد نکردی؟ آقا... نفس شروع می‌کند چه می‌گوید؟ حالا یا در آن مجلس، سرش را می‌اندازد، وقتی خارج می‌شود، کم‌کم، کم‌کم شروع...؛ این نفس آرام که نمی‌نشیند. آدم زرنگ همانجا می‌زند تو سرش، می‌گوید: خفه شو! ساکت باش! تو مستحق همین هستی. این آدم، آدم زرنگ است، این آدم رند است. همانجا می‌گوید: ساکت باش، حالا دیدی؟! نوش جان! خوب شد. این موجب می‌شود که برای مرتبه بعد آمادگی داشته باشد. حالا اگر آمد و لگد پراند، آن استاد بیچاره چه می‌کند؟ یک قدم می‌کشد عقب، لگد پراندی؟ باشد، کاری به کارت نداریم. حالا خدا نیاورد آن روزی را که استاد بیاید و نعل وارو بزند یعنی نه تنها بیاید بلکه بیاید تمجیدش هم بکند، آنجا دیگر خدا به دادش برسد. یک وقتی نه، یک جوری با او رفتار می‌کند، یک جوری با او چیز کند که او را از اشتباه در بیاورد، کم‌کم او را از این خطا بیرون بیاورد. این دیگر حالا بسته به این است که از آن طرف چه تقدیر شده. انسان باید خودش را آماده کند، نباید منتظر بنشیند. مطلب را همه می‌دانند.

بارها شده از مرحوم آقا - رضوان الله علیه - این داستان را ما شنیدیم که روزی محمد بن مسلم خدمت امام صادق علیه السلام می‌رسد و به آن حضرت عرض می‌کند که: یابن رسول الله! من چه کنم که وضع تغییر پیدا کند؟ چه کنم که حالم تغییر پیدا کند؟ چه کنم که این مشکل نفسی من تغییر پیدا کند؟ حضرت به او می‌فرماید که: تواضع لله «برای خدا تواضع کن» یعنی نفست را باید سرکوب کنی. این می‌آید در آنجا در کنار مسجد کوفه - از بزرگان بوده، از صاحب عشیره بوده، صاحب قبیله بوده - می‌آید کنار مسجد کوفه یک طبق خرما می‌گیرد و شروع می‌کند به خرما فروختن. افراد می‌آیند و می‌روند، نگاه می‌کنند می‌بینند محمد بن مسلم دارد خرما می‌فروشد. امام صادق به او فرمودند، خودش مغزش را به کار انداخت، خودش فکرش را به کار انداخت، خودش فهمید منظور حضرت چیست، خودش را آماده کرد برای دستور حضرت، کار حضرت را آسان کند، نه اینکه مشکل آن حضرت را زیاد کند. اینها آدمهایی هستند که زرنگند، اینها آدمهایی هستند که به مطلوب می‌رسند. گفت: فرزند رسول خدا یک اشاره کرد، بقیه‌اش را ما برویم به دنبالش، آن گفت تواضع لله، حضرت فرمود برای خدا تواضع کن. آمد صندوق خرما را گذاشت و طبق خرما را گذاشت و شروع کرد خرما فروختن. افراد می‌آمدند می‌گفتند: چکار می‌کنی؟ چه می‌کنی؟ آبرو رفت، قبیله رفت، فلان شد، شکست.... هیچ گوش نمی‌داد. هی می‌آمدند سرزنش می‌کردند، این هی می‌خورد خودش را. هر کس یک حرف می‌زد، یک اثر در این...، اثر مثبت. نفر دوم می‌آمد، کم‌کم، کم‌کم، کم‌کم به آخرهای کار که رسید دید: نه، نفسش دیگر فرق نمی‌کند، اگر این طبق خرما که هیچی، یک کامیون هم بیایند بریزند، این دیگر برایش تفاوتی ندارد.

خیال نکنید از اول آسان بود، اگر از اول آسان بود، حضرت به او نمی گفتند: تواضع لله، چون نتیجه نداشت، معلوم است سخت بوده است. هی خورد خودش را؛ ای داد بیداد! ما را نگاه کن، با این قیافه و با این کذا و کذا دارند می آیند به ما... ای داد! دارد از دور یکی می آید، خوب است از آن طرف برود، ما را نبیند، می بیند نه، بدشانسی، آمد از این طرف، آمد جلو: محمد بن مسلم! حضرت عالی! شما آقا؟! چه می بینم؟! آقا چه می بینم...؟! این هی چی می شود؟ سنگهایی است که یکی یکی دارد می خورد. این نفس باید آدم بشود. این محمد بن مسلم کی بود؟ کسی بود که نماز شبش ترک نمی شد، تهجدش ترک نمی شد، ولی جان من! این چیزها با نماز شب درست نمی شود، این مسائل با تهجد درست نخواهد شد، با اینگونه ضربه ها و با اینگونه کارها درست خواهد شد. اگر هزار سال نماز شب بخوانی، من در اینجا به شما می نویسم، امضا می دهم، که نفس شما درست نخواهد شد. آنها لازم است آن مراقبه خارجی را نماز شب و تهجد، حلیه می پوشاند و زیور می بندد، اما نماز و ذکر، انسان را از نفس بیرون نمی آورد. آن تربیت سلوکی خاص است که انسان را بیرون می آورد. تواضع لله.

- خب، این رفت و آمد و بالاخره رد کرد، این را خب این رد شد، خب، الحمدلله رد شد؛ نفر بعدی، نه، الحمدلله کسی دیگر نمی آید و دیگر کوچه خلوت شد و دیگر...، چقدر مانده! حالا سه چهارم این خرماها مانده، خدایا! یکی بیاید همه یکجا را بخرد، خیال ما را راحت کند.

نه، خدا هم نمی فرستد، می گوید: حالا که خودت را در اختیار ما گذاشتی پس مشتریهای ما را هم یکی یکی، اینها را هم خلاصه خودت پذیرا باش، یکدفعه نمی فرستیم از تو خرما را بخرند، یکدفعه بفرستیم فایده ندارد، یکی یکی می آیند، آن وقت دو تا دو تا می خرند، نه یک سیر و یک کیلو، یک سیر بده آقا! از آن درشتهایش، حسابیهایش، مشتریهای عالی؛ یکدفعه نگاه می کند: به! آن عالمی که با او حسابها داشته، سوالات را از او می کرده، فلان کرده، دارد از دور می آید.

نقل می کنند، می گویند، یک نفر از بزرگان بود، از علما رفته بود خدمت شخصی. آن هم آمده بود همین دستور را به او داده بود؛ گفته بود: فردا صبح که از خانه ات درمی آیی، یک زنبیل دستت می گیری، می روی در خیابان، پوست هندوانه و پوست خربزه ها را جمع می کنی، می ریزی تویش، می آوری برای من. این از صبح می آید می بیند: به! یک حجت الاسلامی دارد می آید، زنبیل را می کند زیر عبایش، وقتی که می گذرد: سلام علیکم! صَبِّحْکُمُ اللّهُ بِالْخَیْرِ! حالتان چطور است؟ مرحمت عالی زیاد! خلاصه کذا و کذا. تا رد می شود زود پوست خربزه را می گذارد تویش. دوباره می رود یکجا، این طرف نگاه می کند، پشت سر را نگاه می کند، خلاصه می بیند کسی نیست پوست خربزه را می گذارد. خلاصه پر می کند و می آورد. تا می برد در می زند، یارو می آید، می گوید: فایده ندارد، باید زنبیل را بیرون عبایت نگه داری. خب آن معلوم است دیگر، وقتی نگاه به قیافه اش می کند می بیند: نه، این قیافه، قیافه زنبیل توی عباست، زنبیل بیرون عبای قیافه را یک جور دیگر می کند.

جدی است قضیه. این قیافه، قیافه قایم باشک بازی است، قیافه حریت و آزادگی و گذشت، این قیافه نیست و این هم که او را برای این فرستاده، پوست خربزه را نمی‌خواست، بُز نداشت در خانه‌شان که پوست خربزه برایش بیاورد، این می‌خواسته است با پوست هندوانه کار این راه بیفتد، خب نشد. خب دیگر، این بنده خدا رفت و انصافاً هم انجام داد یعنی درست شد.

خلاصه این جناب محمد بن مسلم به این کیفیت یکی یکی آمدند، هی انداختند به او، هی انداختند و...، بعضیها هم می‌آمدند و یک احساس ترحم و دلسوزی، قیافه‌ای می‌گرفتند: طفلی! ظاهراً اختلال پیدا کرده و مشکل برایش پیدا شده، نگاه کن دارد خرما می‌فروشد. یعنی یک همچین چیزهایی هم داریم. این هم می‌فهمید دارند می‌آیند چی به او می‌گویند. حالا خودتان را جای او بگذارید، - بروید سر کوچه‌تان، من نمی‌گویم یک همچین کارهایی بکنید، نه، ما یک چنین تجربی‌هایی نداریم، در محدوده صحبت ما هم این مطالب اصلاً نیست، ولی علی‌ای حال، انسان... . حالا نتیجه‌اش را عرض می‌کنم خدمتتان که نتیجه‌اش برای ما مفید است - خودتان را به جای او بگذارید و ببینید چه حالی پیدا می‌کنید؟ خلاصه این جناب و این بزرگوار هم سبد خرمايش تمام شد. مرحوم آقا می‌فرمودند: طبق خرما که تمام شد، کار او هم تمام شد. این چی بود؟ این رسیدن به مطلب بود. محمد بن مسلم گول نخورد، گول دنیا را نخورد، گول این عناوین را نخورد، آن عبودیت خود را فراموش نکرد، خود را در بستر تهیاً این عبودیت قرار داد. خود را در مسیر این عبودیت قرار داد، نه در خلافتش. به تخیلات خودش توجه نکرد، تخیلات خودش را کنار ریخت. امام صادق هم که سر جایش نشسته، می‌فرماید: مطلب همین است جان من!، آنی را که به محمد بن مسلم گفتم، آن را به تک تک شما هم می‌گویم. محمد بن مسلم رفت و عمل کرد ولی ما عمل نمی‌کنیم - من خودم را می‌گویم - مشکل می‌گیریم قضیه را، از خدا باید.... مطلبی را در اینجا مرحوم آقا اضافه فرمودند، ایشان فرمودند: اگر محمد بن مسلم یک قدری نسبت به قضیه قویتر عمل می‌کرد و متوجه این مسأله می‌شد، شاید هنوز به این کار اقدام نکرده، مشکلس حل می‌شد. یعنی چی؟ یعنی انسان می‌تواند آن موقعیت را در درون خودش محقق کند؛ با تفکر و با تأمل نگذارد به این که یک واقعیت خارجی اتفاق بیفتد، اگر بخواهد اتفاق بیفتد که به جای خود، که باید استقبال کند و بر آن کیفیت مطلوب باید جلو برود، اما آدم زرنگ آنی است که وقتی یک قضیه را می‌فهمد، خودش را در آن جایگاه واقعیت خارجی قرار بدهد. در این اتاق نشسته، صحبت مرا هم می‌شنود، نیایم صبر کنیم تا این که یک همچین موقعیتی برای ما در خارج اتفاق بیفتد و بعد خودمان را با آن واقعیت خارجی تطبیق بدهیم، الآن فرض کنیم این مسأله برای ما دارد اتفاق می‌افتد، از الآن خود را زیر و رو کنیم، از الآن خود را متحول کنیم و متغیر کنیم. این خیلی سریع انسان را جلو می‌برد، خیلی سریع مسأله را به نتیجه می‌رساند. فرض کنیم ما در یک چنین وضعیتی قرار داریم، خب، می‌توانیم دیگر، حالا نمی‌گویم صد در صد موفق باشیم، شصت درصد که ممکن است، شصت درصد جلو برویم، به نحوی که اگر الآن من بگویم یکی از آقایان بلند

شود این کار را انجام دهد، زود بلند شود انجام بدهد. صحبت اثر می‌گذارد دیگر، صحبت می‌آید، کلام امام صادق است، کلام بزرگان است، این می‌آید، شخص این را قبول می‌کند، آن اثری که باید در خارج انجام بگیرد، مگر نه این است که این یک اثر نفسانی است نه اثر ظاهری، اثر نفسانی است دیگر، یعنی این صحبت‌هایی که می‌شود، آن حرکاتی که در خارج انجام می‌شود، تمام اینها هر کدام یک اثر در نفس می‌گذارد نه در بدن. پس ممکن است ما یک راه میان بر داشته باشیم که آن راه بیاید بدون اینکه انسان را در واقعیت خارجی قرار بدهد، آن نتیجه مطلوب را برای انسان حاصل کند. آن چیست؟ آن این است که خود انسان در خودش فرو برود، فرض کند یک چنین مطلبی برای خود اوست، فرض کند اگر به او هم یک همچین چیزی را گفتند، چه عملی را انجام می‌دهد؟ در خارج چه کاری را انجام می‌دهد؟ این موجب می‌شود که انسان جلو برود و آن حرکت را انجام بدهد. پس بنابراین توصیه‌ای که مرحوم آقا - رضوان الله علیه - می‌کردند به تلامذه خود، این بود که: باید شاگرد و باید سالک از هیچ فرصت و لحظه‌ای برای تغیر و تحول خودش غفلت نکند. هیچ فرصتی را نباید از دست بدهد والا اگر انسان بخواهد این فرصت را به بعد بیندازد، بعد هم به بعد موکول خواهد شد. این دیگر از بین می‌رود و آن نتیجه مطلوب سلوک که رسیدن به مرتبه عبودیت است، آن نتیجه سلوک برای انسان حاصل نخواهد شد.

این مطالبی که عرض شد، تمام اینها آثار سوئی است که تعنون به عنوان مافوق و ملقب شدن به لقب مافوق استعداد و حیثیات انسانی، ممکن است برای انسان بوجود بیاورد. خطراتی که ممکن است برای خود انسان بوجود بیاید. راه انسان را ببندد. مسیر انسان را مختل کند. حال انسان را نسبت به پروردگار از بین ببرد. آن مسأله و مرتبه عبودیت را از بین ببرد. نماز شب سرجایش محفوظ است، ذکر و ورد سر جایش محفوظ است، ولی این نماز و این ذکر و این تهجد در راستای تقویت نفس قرار می‌گیرد، نه در راستای خرد کردن و شکستن و کوبیدن و له کردن نفس، در آنجا قرار نمی‌گیرد. این مسائل تا حدودی نسبت به این قضیه. اما آن طرف مطلب هم تبعات و مفاسدی است که ممکن است در خارج از وجود انسان و در اطراف انسان و حول و حوش انسان و اجتماع ممکن است بوجود بیاید که دیگر ظاهراً نه رفقا و دوستان.... انشالله تتمه مطلب برای مجلس بعد.

از خداوند می‌خواهیم که ما را از همه ضلالت و از همه خطرات و از همه راه‌هایی که ما را به سقوط و به مهلکه می‌کشاند، خودش ما را نجات دهد و لطف و عنایت ذوات مقدسه معصومین، بالأخص حضرت بقیةالله ارواحنا لتراب مقدمه الفداء را در همه احوال شامل حال ما بگرداند. در دنیا و آخرت از زیارت و شفاعتشان محروم نفرماید.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

